

3. Кримінальний кодекс Італійської Республіки 1931 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.altalex.com/index.php?idnot=2205>.
4. Итальянский уголовный кодекс 1930 г. ; пер. проф. М.М. Исаева. – М. : Юридическое издательство НКЮ СССР, 1941. – 176 с.
5. Кримінальний кодекс Республіки Польща 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1246817.
6. Кримінальний кодекс Фінляндської Республіки 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf.
7. Кримінальний кодекс Королівства Норвегії 1902 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ub.uio.no/cjurg/ulovdata/lov-19020522-010-eng.pdf>.
8. Кримінальний кодекс Республіки Хорватії 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation_Criminal-Code.pdf.
9. Кримінальний кодекс Чеської Республіки 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ilo.org/dyn/natlex/natlex_browse.details?p_lang=en&p_country=CZE&p_classification=01.04&p_origin=COUNTRY&p_sortby=SORTBY_COUNTRY.
10. Кримінальний кодекс Румунії 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8914/preview>.

МІЩЕНКО М. О.,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
(Навчально-науковий
інститут права та психології
Національної академії внутрішніх справ)

УДК 343.3/.7 (477) (045)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗНИЩЕННЯ, РУЙНУВАННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У статті досліджуються питання кримінальної відповідальності за знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Подано пропозиції щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства, зокрема ст. 298 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, культурна спадщина, об'єкт культурної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини.

В статье исследуются вопросы уголовной ответственности за уничтожение, разрушение или повреждение объектов культурного наследия. Даны предложения относительно усовершенствования действующего уголовного законодательства, в частности ст. 298 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: уголовная ответственность, культурное наследие, объект культурного наследия, уничтожение, разрушение или повреждение объектов культурного наследия.

The article deals with the features of criminal responsibility for destruction, destruction or damage of cultural heritage. Suggestions are given in relation to perfection of current criminal legislation, in particular, article number 298 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *criminal responsibility, cultural heritage, destruction, destruction or damage of cultural heritage.*

Вступ. Культурна спадщина нашої держави є невіддільною частиною світового культурного надбання. Відповідно до ратифікованих Верховною Радою України міжнародних конвенцій, охорона культурної спадщини є міжнародно-правовим зобов'язанням перед світовою спільнотою. Вона здійснюється багатьма способами, зокрема встановленням адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про охорону культурної спадщини. Ось чому дослідження й удосконалення положень кримінального закону в частині відповідальності за посягання на об'єкти культурної спадщини видаються особливо важливим.

Питання кримінальної відповідальності за злочини, передбачені ст. 298 Кримінального кодексу України (далі – КК України), певною мірою відображені у працях В.І. Акуленка, В.В. Кузнецова, О.С. Согули, Б.М. Одайника, Л.С. Кучанської, Т.Г. Каткової, Є.О. Кузьменка, А.В. Ландіної. Однак у них злочини, передбачені ст. 298 КК України, характеризуються лише в загальному вигляді.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження особливостей кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України; надання пропозицій щодо вдосконалення норми про кримінальну відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини.

Результати дослідження. Чинною редакцією ст. 298 КК України диференційовано відповідальність за незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини (ч. 1) та умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини (ч. ч. 2–5).

В.В. Кузнецов визначив, що основним безпосереднім об'єктом злочинів, передбачених ст. 298 КК України, є моральні засади суспільства в частині ставлення до історичних і культурних цінностей та збереження археологічної спадщини України [1, с. 96]. Аналогічні думки висловлює Л.С. Кучанська, яка назвала основним безпосереднім об'єктом аналізованих злочинів установлений порядок відносин у суспільстві у сфері ставлення до пам'яток історії й культури [2, с. 14]. Таке бачення основного безпосереднього об'єкта аналізованих злочинів є дещо звуженим. Цей висновок обґрунтовується тим, що під час їх учинення шкода заподіюється не лише культурним цінностям, археологічній спадщині, пам'яткам, а й іншим складовим об'єктів культурної спадщини.

На переконання Б.М. Одайника, основним безпосереднім об'єктом знищення, руйнування чи пошкодження об'єктів культурної спадщини є порушення встановленого порядку поведінки з пам'ятками історії, культури або археології з метою їх збереження, використання об'єктів культурної спадщини в суспільному житті в інтересах нинішнього та майбутніх поколінь, зокрема для їхнього духовного виховання [3, с. 10]. Таке бачення основного безпосереднього об'єкта відрізняється від висловлених раніше.

Якщо виходити з того, що основним безпосереднім об'єктом злочину є чітко окреслене коло суспільних відносин, на яке він посягає, то встановлений порядок поведінки з певними предметами не може розглядатись як суспільні відносини й основний безпосередній об'єкт злочину, відповідно. Суспільні відносини передбачають наявність соціального зв'язку між суб'єктами, який зумовлюється їхньою суспільно значущою діяльністю. Під порядком поведінки, найімовірніше, варто розуміти сукупність правових норм, які його регулюють, а не суспільні відносини. У цьому випадку сукупність кримінально-правових норм, які встановлюють заборони у сфері поведінки з культурними цінностями, є складовою всієї правової системи, що регулює правові відносини щодо цих предметів.

А.В. Савченко та С.П. Репецький вважають, що основним безпосереднім об'єктом незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини є суспільні відносини у сфері суспільної моральності, які визначають святість і недоторканність духовного й культурного надбання людства, утіленого в об'єкти археологічної та культурної спадщини [4, с. 147].

Безперечно, злочинні діяння, спрямовані на знищення, руйнування й пошкодження об'єктів культурної спадщини, демонструють зневагу до усталених у суспільстві ідеалів духовної краси, етичного ставлення до пам'яток минулого, пам'яті попередніх поколінь тощо. Фактично вони є наругою над духовними ідеалами як складовою моральних засад суспільства.

Ураховуючи наведені наукові позиції, вважаємо, що основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України, є суспільні відносини у сфері моральності, які забезпечують збереження археологічної та культурної спадщини.

Умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини спричиняє шкоду також іншим групам суспільних відносин. Це пов'язано з тим, що під час скоєння зазначеного злочину не лише підриваються моральні засади суспільства, а й заподіюється реальна майнова шкода власникам об'єктів культурної спадщини. Отже, аналізованому злочині також притаманний додатковий обов'язковий об'єкт – право власності. Згідно із Законом України «Про охорону культурної спадщини» (ст. 17), пам'ятка, крім пам'яток археології, може перебувати в державній, комунальній або приватній власності. Усі пам'ятки археології, зокрема ті, що перебувають під водою, і пов'язані з ними рухомі предмети, є державною власністю. Отже, з учиненням злочину, передбаченого ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України, держава, комунальні підприємства, громадські організації, установи, приватні особи втрачають можливість володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном.

Аналіз ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України надає можливість виокремити кілька предметів злочинного посягання, зокрема об'єкти культурної спадщини чи їхні частини (ч. 2 ст. 298); пам'ятки національного значення (ч. 3 ст. 298); об'єкти культурної спадщини чи їхні частини або пам'ятки національного значення (ч. ч. 4–5 ст. 298).

Правовий режим об'єктів культурної спадщини встановлюється Законом України «Про охорону культурної спадщини», де визначено (ст. 1), що «об'єкт культурної спадщини – це визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність із археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність».

Визначають такі ознаки, притаманні об'єктам культурної спадщини:

1) це лише матеріальні об'єкти (споруди (витвори), комплекси (ансамблі) та визначні місця), які належать до археологічних, історичних пам'яток, пам'яток монументального мистецтва, архітектури й містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтних видів культурної спадщини, будинки, укріплення, мости, залишки стародавніх поселень, місця битв, предмети одягу, ритуальні речі, зброя, статуї, письмові акти, кіно-, фотодокументи, звукозаписи тощо;

2) вони становлять художню, історичну, етнографічну, наукову чи іншу культурну цінність;

3) узяті державою під спеціальну охорону, свідченням чого є рішення компетентного органу, а також охоронні знаки, установлені на самих об'єктах або поблизу них [5, с. 538].

Основуючись на тому, що в ч. 3 ст. 298 КК України йдеться про знищення, руйнування або пошкодження пам'яток національного значення, закономірним є передбачення в ч. 2 відповідальності за вчинення тих самих дій щодо пам'яток місцевого значення. Згідно з чинним законодавством, об'єкти культурної спадщини охоплюють пам'ятки як місцевого, так і національного значення. Це пов'язано з тим, що об'єкт культурної спадщини є пам'яткою, якщо його занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за двома категоріями – місцевого або національного значення. З цього випливає висновок, що знищення,

руйнування або пошкодження пам'яток національного значення криміналізовано водночас у ч. 2 і 3 ст. 298 КК України.

Видається сумнівною вказівка на те, що предметом злочину в ч. 2 ст. 298 КК України є не лише об'єкти культурної спадщини, а і їхні частини. Згідно з визначенням поняття «об'єкт культурної спадщини», ним охоплюються не лише цілі об'єкти – визначні місця, споруди (витвори), комплекси (ансамблі), а і їхні частини. Незрозумілою є мета, з якою частини об'єктів культурної спадщини було передбачено як окремий предмет злочину.

Ураховуючи зазначене, у ч. 2 ст. 298 КК України необхідно змінити формулювання предмета злочину: з «об'єкти культурної спадщини чи їх частини» на «пам'ятки місцевого значення».

Предметом злочину, передбаченого в ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України, можуть бути або лише пам'ятки національного значення (ч. 3), або пам'ятки й національного, і місцевого значення. Рухомі предмети, що походять із об'єктів археологічної спадщини, не є предметом цього злочину, оскільки їх пошук є спеціальною метою суспільно небезпечного діяння (ч. 4). При цьому шкода їм обов'язково не заподіюється.

Окремо варто зупинитися на тому, що в ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України предмети злочину визначено у множині – об'єкти культурної спадщини чи їхні частини, пам'ятки національного значення. Тож постає запитання: чи для кваліфікації цього діяння достатньо, щоб було знищено, пошкоджено або зруйновано один такий предмет, чи їх повинно бути не менше ніж два?

На практиці дії винних осіб кваліфікують за ст. 298 КК України навіть за умови знищення, зруйнування або пошкодження однієї пам'ятки. Так, особу було визнано винною в умисному незаконному пошкодженні пам'яток – об'єктів культурної спадщини (ч. 2 ст. 298 КК України). За обставинами справи, винний, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, за допомогою металевого прута пошкодив пам'ятник на могилі – пам'ятку національного значення, знявши з нього чотири металеві вінки, далі він розбив їх на частини та здав у пункт приймання металобрухту [6]. Отже, у цьому випадку було пошкоджено один об'єкт культурної спадщини національного значення – пам'ятник на могилі, а особу визнано винною за ч. 2 ст. 298 КК України. При цьому кількість пошкоджених об'єктів не вплинула на кваліфікацію.

На нашу думку, треба чітко вказати в законі, що кримінальна відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження предметів, передбачених ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України, настає у випадку, якщо ці наслідки настали хоча б для одного такого предмета.

Згідно з наведеним у ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України описом об'єктивної сторони злочину, вона полягає в різних активних формах злочинної поведінки, а саме: незаконному знищенні, руйнуванні або пошкодженні предметів злочину. При цьому встановлення хоча б однієї такої форми достатньо, щоб констатувати наявність об'єктивної сторони злочину.

Під знищенням розуміють припинення існування когось, чого-небудь [7, с. 276]. Припинення існування будь-якого матеріального об'єкта має наслідком повну неможливість відновлення його властивостей. Коли знищується об'єкт культурної спадщини, водночас з його матеріальною оболонкою втрачаються і його духовні властивості. Сукупно вони й визначають ступінь цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього поглядів.

Отже, *знищенням об'єкта культурної спадщини є такий вплив на нього, за якого він припиняє своє існування й повністю втрачає можливість відновлення своїх ціннісних властивостей.*

Руйнування тлумачать як доведення до повного розорення; порушення цілісності чого-небудь; спричинення розпаду, зміни будови, складу. Ураховуючи всі наведені значення слова «руйнування», можна дійти висновку, що воно, на відміну від знищення, не передбачає остаточної втрати об'єкта. Він зазнає негативних змін, які можна усунути, а сам об'єкт – відновити (бодай частково).

З урахуванням викладеного *руйнування об'єкта культурної спадщини* полягає в такому впливі на об'єкт культурної спадщини, за якого він суттєво втрачає свої ціннісні властивості з можливістю їх відновлення.

Пошкодження має своїм змістом виведення чого-небудь із ладу. Воно передбачає тимчасову втрату об'єктом його властивостей із можливістю їх повного відновлення. Поряд зі знищенням і руйнуванням пошкодження є найменш негативним наслідком для будь-якого об'єкта, зокрема для об'єкта культурної спадщини. Отже, *пошкодженням об'єкта культурної спадщини* є такий негативний вплив на нього, який виражається в тимчасовій втраті об'єктом культурної спадщини його ціннісних властивостей із можливістю їх повного відновлення.

Б.М. Одайник запропонував власне бачення змісту й ознак термінів, що характеризують об'єктивну сторону діянь, передбачених ч. ч. 2–3 ст. 298 КК України. Так, знищення він визначив як вплив на пам'ятку – об'єкт культурної спадщини, будь-яким способом, який характеризується повною незворотною втратою нею духовно-ціннісних властивостей і неможливістю використання за призначенням; руйнування – це вплив на пам'ятку – об'єкт культурної спадщини, будь-яким способом, що характеризується значною зворотною втратою нею духовно-ціннісних властивостей, значним обмеженням використання за призначенням із можливістю її відновлення; пошкодження є вплив на пам'ятку – об'єкт культурної спадщини, будь-яким способом, який характеризується незначною зворотною втратою нею духовно-ціннісних властивостей, частковим обмеженням використання за призначенням із можливістю її відновлення [8, с. 90–92].

На нашу думку, такий підхід загалом є правильним. Проте він частково обмежує сутність і зміст аналізованих понять. У наведених визначеннях наголошено саме на певному ступені втрати об'єктом культурної спадщини своїх духовно-ціннісних властивостей і значним (або повним) обмеженням можливості використовувати його за призначенням. При цьому не враховано того, що об'єкт культурної спадщини втрачає свої духовні властивості крізь призму втрати ним певних матеріальних ознак – матеріальної форми їх відображення. Наприклад, коли зловмисник розбиває пам'ятник видатній особі, спершу втрачається його матеріальна форма й уже внаслідок цього – його духовно-ціннісні властивості (певний ступінь значення для культури, історії або науки).

Можливість використовувати об'єкт культурної спадщини лише за призначенням є сумнівною ознакою у визначенні його знищення, руйнування та пошкодження. Складно з'ясувати, про яке його призначення йдеться – первісне чи осучаснене призначення такого об'єкта. Певні види об'єктів культурної спадщини, зокрема історичні будівлі, й тепер можна використовувати за їхнім первісним призначенням. Інші об'єкти культурної спадщини, наприклад скіфські кургани, наскельні малюнки тощо, можуть використовуватися тільки як наочний матеріал у проведенні наукових досліджень. Саме тому у визначенні змісту й сутності понять «знищення», «пошкодження» та «руйнування» об'єктів культурної спадщини не варто наголошувати на неможливості використовувати їх за призначенням як обов'язковому наслідку цих процесів.

Руйнування є подібним до пошкодження, це впливає зі змісту й сутності знищення, руйнування та пошкодження. Обидва ці процеси мають своїм змістом не повну, а зворотню втрату об'єктом його ціннісних властивостей. Із цього приводу Т.Р. Сабітов зазначив, що пошкодження є різновидом руйнування [9, с. 97–98]. Однак руйнування змістовно застосовується не до всіх різновидів об'єктів культурної спадщини та пам'яток національного значення. Ураховуючи зазначене, *варто вилучити вказівку на «руйнування» як один із можливих наслідків для предметів злочину у ст. 298 КК України.*

Досліджуючи об'єктивні ознаки знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини, подібну думку висловив В.В. Кузнецов, який запропонував у ч. 2 ст. 298 КК України залишити лише дві форми вчинення злочину – «знищення або пошкодження» [10, с. 460].

Злочин, передбачений ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України, має матеріальний склад: він вважається закінченим від моменту, коли настав хоча б один із альтернативних наслідків у вигляді знищення, руйнування або пошкодження об'єкта культурної спадщини, його частини або пам'ятки національного значення. Якщо умисні дії винної особи не призвели до цих наслідків,

вона притягається до кримінальної відповідальності за незакінчений злочин – готування або замах, із посиланням на ст. 14 або ст. 15 (ч. 2 або ч. 3) і відповідну частину ст. 298 КК України. Наприклад, особу було затримано черговим нарядом міліції ще до того моменту, як вона завдала пам'ятці національного значення удару металевим прутом. Це знаряддя вона приготувала заздалегідь, чітко усвідомлюючи, що пам'ятка має важливе історичне значення, але бажала завдати їй пошкодження. За таких обставин її дії потрібно кваліфікувати за ч. 3 ст. 15, ч. 3 ст. 298 (незакінчений замах на пошкодження пам'ятки національного значення) КК України.

Суб'єктом злочинів, передбачених ч. ч. 1–4 ст. 298 КК України, є фізична, осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Злочин, передбачений ч. ч. 2–3 ст. 298 КК України, може вчинятися спеціальним суб'єктом – службовою особою. У цьому випадку кваліфікація буде здійснюватися за ч. 5 зазначеної статті.

Певні особливості притаманні суб'єктивній стороні злочину, передбаченого ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України. Насамперед варто зазначити, що вона характеризується умислом.

Указівка на форму вини міститься безпосередньо в ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України, де йдеться про умисні дії щодо предметів злочину. При цьому умисел може бути як прямим, так і непрямым.

Доводячи спрямованість умислу винної особи, необхідно встановити, що своїми діями вона свідомо хотіла спричинити шкоду об'єктам культурної спадщини чи їхнім частинам або пам'яткам національного значення.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» (ст. 16) передбачає порядок інформування громадськості про об'єкти культурної спадщини, занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Це здійснюється шляхом публікації Реєстру та внесених до нього змін, а також устанавленням охоронних дошок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках або в межах їхніх територій незалежно від форм власності. Публікацію цього документа, змін до нього у спеціалізованому періодичному виданні забезпечує центральний орган виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

Згідно з ч. 4 ст. 298 КК України, кримінальна відповідальність настає за знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їхніх частин або пам'яток національного значення, яке було вчинено з метою пошуку рухомих предметів, що походять із об'єктів археологічної спадщини. До таких рухомих предметів належать рухомі культурні цінності, що походять із об'єктів археологічної спадщини. У цьому випадку під пошуком потрібно розуміти всі активні дії винної особи, спрямовані на знаходження місця перебування таких предметів (розкопування поверхні землі, використання будь-яких інструментальних методів пошуку тощо).

Висновки. Отже, виходячи із вищевикладеного, можна зробити такі висновки: 1) під час умисного незаконного знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини основним безпосереднім об'єктом є суспільні відносини у сфері моральності, які забезпечують збереження об'єктів культурної та археологічної спадщини, додатковий обов'язковий об'єкт – суспільні відносини власності; 2) у ч. 2 ст. 298 КК України необхідно змінити формулювання предмета злочину: з «об'єкти культурної спадщини чи їх частини» на «пам'ятки місцевого значення»; 3) треба чітко вказати в законі, що кримінальна відповідальність за знищення, руйнування або пошкодження предметів, передбачених ч. ч. 2–5 ст. 298 КК України, настає у випадку, якщо ці наслідки настали хоча б для одного такого предмета; 4) варто вилучити вказівку на «руйнування» як один із можливих наслідків для предметів злочину у ст. 298 КК України.

Список використаних джерел:

1. Кузнецов В.В. Злочини проти громадського порядку та моральності : [практ. посіб.] / В.В. Кузнецов. – К. : Вид-во ПАЛІВОДА А.В., 2007. – 160 с.
2. Кучанська Л.С. Поняття та система злочинів проти моральності у кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Л.С. Кучанська. – К., 2007. – 19 с.

3. Одайник Б.М. Кримінально-правова охорона пам'ятників історії і культури в історії вітчизняного права / Б.М. Одайник // Правова держава. – 2010. – № 12. – С. 205–209.
4. Савченко А.В. Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань : [моногр.] / А.В. Савченко, С.П. Репецький. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. – 280 с.
5. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ : [навч. посіб.] / за заг. ред. В.В. Коваленка ; за наук. ред. О.М. Джужи, А.В. Савченка. – К. : Атіка, 2011. – 648 с.
6. Кримінальна справа № 1-1230/10 // Архів Голосіївського районного суду м. Києва за 2010 р.
7. Яковлева А.М. Сучасний тлумачний словник української мови / А.М. Яковлева, Т.М. Афонська. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2010. – 672 с.
8. Одайник Б.М. Об'єктивна сторона знищення, руйнування або пошкодження пам'яток – об'єктів культурної спадщини / Б.М. Одайник // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – № 1 (20). – С. 89–92.
9. Сабитов Т.Р. Охрана культурных ценностей: уголовно-правовые и криминологические аспекты : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Т.Р. Сабитов. – Омск, 2002. – 196 с.
10. Кузнецов В.В. Об'єктивні ознаки знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини: порівняльно-правове дослідження / В.В. Кузнецов // Митна справа. – 2011. – № 5 (77). – Ч. 2. – С. 456–461.

ОЛІЙНИК В. І.,

кандидат юридичних наук,
суддя

(Апеляційний суд Київської області)

УДК 343.01

ВИЗНАЧЕННЯ РОДОВОЇ НАЛЕЖНОСТІ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНА ТАЄМНИЦЯ»

У статті розглянуто родові поняття «таємниця», його філологічний, соціальний, філософський аспекти, суттєві ознаки та з'ясовано його вплив на становлення й визначення кримінально-правового поняття «державна таємниця».

Ключові слова: таємниця, інформація, державна таємниця, правова наука, кримінально-правовий захист.

В статье рассмотрено родовое понятие «тайна», его филологический, социальный, философский аспекты, существенные признаки и установлено его влияние на становление и определение уголовно-правового понятия «государственная тайна».

Ключевые слова: тайна, информация, государственная тайна, правовая наука, уголовно-правовая защита.

The article describes the generic term “secret” with its philological, social, philosophical aspects, essential features, and established influence on the development and definition of “state secrets” in the criminal law.

Key words: secret, information, state secret, legal science, criminal defense.

